

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ТА ОЦІНКИ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Розвиток ринкового середовища в Україні вимагає нових умов до формування активів підприємства. У господарський обіг включений особливий їх вид – нематеріальні активи, використання яких на сьогодні значною мірою сприяє підвищенню конкурентоспроможності товарів і послуг в усіх галузях промисловості. Проте в умовах інтеграції України в європейську співдружність особливо гострими стають проблеми визнання нематеріальних активів із метою ведення бухгалтерського обліку. Потенційних інвесторів та партнерів при оцінці українських підприємств з метою ведення бізнесу часто цікавить саме вартість нематеріальних активів.

Проблемним питанням обліку нематеріальних активів присвячували свої дослідження такі вчені Ф.Ф. Бутинець, Б.І.Валуєв, В.І. Єфіменко, В.М. Жук, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, В.Б. Моссаковський, М.Ф. Огійчук, Л.К. Сук, В.О. Шевчук та інші. Але окремі аспекти обліку, визнання та оцінки нематеріальних активів містить ще багато невирішених питань в теорії, що знижує можливості практики.

Дослідивши питому вагу нематеріальних активів в структурі активів підприємств в цілому виявлено, що вітчизняні суб'єкти господарювання мають незначний відсоток нематеріальних активів (2-5%). У бухгалтерських балансах переважної більшості вітчизняних підприємств за статтею «Нематеріальні активи» відображаються лише вартість комп'ютерних програм та ліцензій, а інші об'єкти права інтелектуальної власності можуть залишатися не введенними до господарського обігу і, відповідно не відображатися в обліку та звітності підприємства.

За результатами досліджень виявлено, що низькі показники частки нематеріальних активів зумовлені, насамперед, недосконалою методикою їх обліку та проблемами у вітчизняній правовій базі:

- законодавство у сфері обліку звужує склад нематеріальних активів, зокрема, зараховуючи витрати зі створення багатьох нематеріальних активів до витрат звітного періоду, а методика обліку деяких об'єктів інтелектуальної власності взагалі відсутня;

- часто облікова вартість нематеріальних активів нижче ринкової, що призводить до заниження вартості майна підприємства, оскільки в обліку, як правило, використовується витратний підхід;

- існує неузгодженість важливих положень окремих документів нормативно-правового забезпечення, що визначають методику обліку нематеріальних активів.

Згідно П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», нематеріальний актив – це немонетарний актив, який не має матеріальної форми, може бути ідентифікований та утримується підприємством з метою використання більше одного року або одного операційного циклу для виробництва, торгівлі, в адміністративних цілях чи надання в оренду іншим особам [1].

Виходячи із вище наведеного визначення до нематеріальних активів, по суті, також можна віднести витрати майбутніх періодів чи дебіторську заборгованість, оскільки ці активи також не мають матеріальної форми. Саме тому, представляє інтерес пропозиція І. Солодченко з уточнення сутності нематеріальних активів [2]. Зокрема, пропонується визначити, що нематеріальні активи — це будь-які активи, що не мають матеріальної форми, за винятком, грошових коштів та їхніх еквівалентів (кошти на рахунках до запитання, готівка, фінансові інвестиції, які конвертуються в певні суми грошових коштів), дебіторської заборгованості підприємству у визначеній сумі грошових коштів.

Заслужовує на увагу думка І. Тарасової, яка зазначає, що до складу нематеріальних активів не слід включати права користування надрами [3]. Це пояснюється тим, що ресурси по своїй природі – це матеріальний об'єкт, а право їх використання – це лише наданий дозвіл відповідними органами державної влади, який не може сам по собі бути використаним для отримання економічних вигод в управлінні матеріально-технічним постачанням, виробництвом та іншою діяльністю.

Крім проблеми ідентифікації нематеріальних активів існує ряд актуальних питань щодо порядку відображення в обліку їх вартості. А саме: проблемною є оцінка об'єкта нематеріальних активів, створених підприємством самостійно. Постає питання щодо достовірності списання витрат на створення таких активів, оскільки понесені витрати можуть бути списані на вартість новостворених нематеріальних активів або на витрати відповідного періоду. У зв'язку з цим є невизначеність майбутніх економічних вигод, які очікує отримати підприємство від використання нематеріальних активів, та періоди їх одержання.

Отже, проблеми визнання та оцінки нематеріальних активів вимагають врегулювання їх на державному рівні, оскільки лише володіючи повною та достовірною інформацією про нематеріальні активи можливо прийняти правильні управлінські рішення на користь господарюючого суб'єкта.

Список літератури

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи»: затверджено наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87, зі змінами і доповненнями. – К. : КНТ, 2013. – 32 с.
2. Солодченко І. Нематеріальні активи / І. Солодченко // Дебет-Кредит. – 2005. – № 6. – С. 14-19.
3. Тарасова І. Пропозиції щодо вдосконалення класифікації нематеріальних активів у Плані рахунків та П(С)БО 8 «Нематеріальні активи» / І. Тарасова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 4. – С.38-41.